

SLUŽBA

NEWSLETTER RADY PRE ŠTÁTNU SLUŽBU

Vážené čitateľky, vážení čitatelia,

Rada pre štátnu službu, ktorá bola zriadená na základe zákona č. 55/2017 Z. z. o štátnej službe ako nezávislý koordinačný a monitorovací orgán, svoju činnosť začala v januári tohto roku.

Členmi rady sú okrem mňa ďalší štyria odborníci z rôznych oblastí verejného sektora: Mgr. Anna Ištoková, doc. Ing. Daniela Zemanovičová, CSc., Mgr. Ctibor Košťál a Ing. Ľuboš Pastor.

Naším poslaním je vykonávanie dohľadu nad dodržiavaním princípov štátnej služby a v rámci toho napríklad vybavovanie písomných podnetov občanov alebo štátnych zamestnancov o porušení princípov štátnej služby služobným úradom, vypracovanie Etického kódexu štátneho zamestnanca, vypracúvanie každoročnej správy o stave štátnej služby i odborných štúdií.

Veríme, že sa nám podarí napíňať ciele nášho fungovania a významne prispievať k zvyšovaniu profesionality a efektívnosti štátnej služby na Slovensku, pričom našu činnosť sa vám budeme pravidelne snažiť priblížiť aj formou tohto newslettera.

JUDr. Pavol Tkáč, predseda Rady pre štátnu službu

V tomto čísle nájdete:

Téma: Konflikt záujmov / Prípady na zamyslenie /

Výsledky najväčšieho dotazníka pre zamestnancov štátnej správy /

Aktuality / Zaujímavé linky

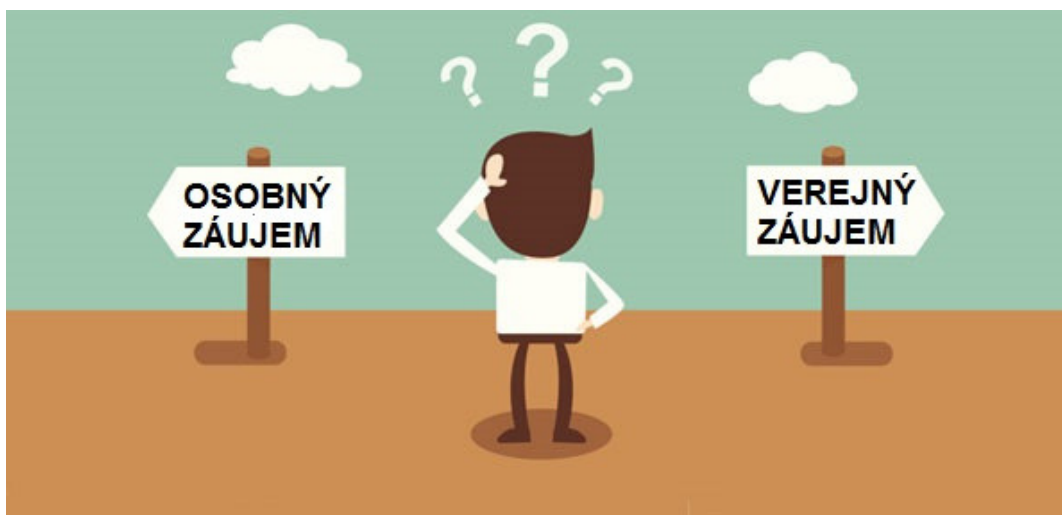
Konflikt záujmov

Jednou z etických oblastí, ktoré sú kľúčové pre dôveru občanov v štátnu službu, je riešenie konfliktu záujmov. Čo je konflikt záujmov?

Štátny zamestnanec je na jednej strane občan, ktorý má svoje osobné záujmy, ale zároveň má povinnosti vyplývajúce z jeho postavenia v štátnej službe, ktoré vychádzajú z ochrany verejného záujmu. Osobným záujmom štátneho zamestnanca je akákoľvek výhoda pre neho alebo pre s ním spriaznené osoby.

Konflikt záujmov je konflikt medzi verejnými povinnosťami a osobnými záujmami štátneho zamestnanca alebo záujmami s ním spriaznených osôb, ktoré by mohli ovplyvniť výkon štátnej služby, alebo situácia, kde by štátny zamestnanec mohol využiť postavenie v štátnej správe vo svoj osobný prospech. Nemusia to byť iba finančné záujmy, ale napríklad aj prístup k informáciám, zvýhodnené zaobchádzanie, zneužívanie informácií získaných v súvislosti s vykonávaním štátnej služby na vlastný prospech alebo v prospech spriaznených osôb.

Rozlišujeme reálny, potenciálny a zdanlivý konflikt záujmov.

Reálny konflikt záujmov

Reálny konflikt záujmov sa týka súčasnej situácie.

Ak chceme zistiť, či pracovník má reálny konflikt záujmov, vychádzame z :

- postavenia štátneho zamestnanca v služobnom úrade
- zistenia relevantných osobných záujmov štátneho zamestnanca (osobné vlastníctvo, rodinné väzby, možnosť získať finančný profit, ...)
- zhodnotenia, či má štátny zamestnanec také osobné záujmy, ktoré môžu súvisieť s jeho prácou alebo ju ovplyvniť.

Ak štátny zamestnanec má také relevantné osobné záujmy, ktoré môžu ovplyvniť vykonávanie jeho služobných povinností, zamestnanec má reálny konflikt záujmov.

Zdanlivý konflikt záujmov

Zdanlivý konflikt záujmov je situácia, kedy racionálne uvažujúca osoba považuje situáciu za konflikt záujmov bez ohľadu na to, či konflikt záujmov reálne existuje, pretože je dôvodné si myslieť, že osobné záujmy úradníka môžu neprimerane ovplyvniť vykonávanie štátnej služby. Nemusí to znamenať, že zamestnanec robí niečo nezákonné, ale je v situácii,

kedy záujmy (verejný záujem, ktorý má chrániť a jeho osobný záujem) sú v konflikte. Zdanlivý konflikt záujmov môže mať rovnako závažné dôsledky ako reálny konflikt, pretože môže narušiť dôveru verejnosti k štátnym zamestnancom, alebo k služobnému úradu. Zdanlivý konflikt záujmov má rovnaký následok ako reálny konflikt záujmov, je preto potrebné sa ním zaoberať a situáciu riešiť.

Postupuje sa podobne a zisťuje sa:

- postavenie, ktoré má štátny zamestnanec v služobnom úrade
- relevantné osobné záujmy štátneho zamestnanca (osobné vlastníctvo, rodinné väzby, možnosť získať finančný profit ...)
- zhodnotenie relevantných osobných záujmov, ktoré môžu súvisieť s jeho prácou.

Ak má štátny zamestnanec také záujmy, že sa môže javiť, že tieto záujmy môžu byť v konflikte s povinnosťami štátneho zamestnanca, potom má zamestnanec zdanlivý konflikt záujmov.

Potenciálny konflikt záujmov

Môžu nastať situácie, kedy štátny zamestnanec v súčasnosti nemá osobné záujmy, ktoré by boli spojené s vykonávaním jeho služobných povinností, ale existuje potenciál na vznik konfliktu v budúcnosti. Sú to situácie a podmienky, v ktorých štátny zamestnanec má osobný záujem, ktorý môže byť v konflikte s povinnosťami štátneho zamestnanca v budúcnosti. Napríklad na ministerstve pracujú manželia, manžel zastáva funkciu interného kontrolóra. Aj keď v súčasnosti manželia nepriechádzajú do pracovného kontaktu, v budúcnosti sa môže stať, že manžel bude poverený kontrolou úseku, kde pracuje manželka.

Postupujeme podobne a zhodnotíme:

- postavenie, ktoré má štátny zamestnanec v služobnom úrade
- či má štátny zamestnanec relevantné osobné záujmy, ktoré môžu súvisieť s jeho prácou
- hoci v súčasnosti štátny zamestnanec relevantné osobné záujmy nemá, je možné predpokladať, že v budúcnosti by mohol mať také relevantné osobné záujmy, ktoré môžu mať vplyv na plnenie jeho služobných povinností?

Ak štátny zamestnanec má také osobné záujmy, ktoré by v budúcnosti mohli ovplyvniť plnenie jeho služobných povinností, potom má potenciálny konflikt záujmov.

Ak máte záujem sa o téme dozvedieť viac pozrite napr.

<http://www.oecd.org/gov/ethics/managingconflictinterestinthepublicservice.htm>

Prípad na zamyslenie

Predstavte si, že ste vedúci štátny zamestnanec na ekonomicko-správnom odbore ministerstva. Podnikateľ, ktorý je dodávateľom počítačového vybavenia pre ministerstvo, Vám ponúkol počítač zadarmo na osobné využívanie. Postupne sa z vás stali priatelia. Veľa pracovných úloh vybavujete aj doma, preto by počítač bol pre Vás veľkou pomocou, zároveň by sa Vám hodil na vybavovanie úloh súvisiacich so štúdiom na univerzite. Priateľ (dodávateľ) Vás ubezpečil, že počítač je už zastaravý, a preto si ho môžete ponechať na neobmedzenú dobu. Ponuku prijmete. Za 4 mesiace sa obnovuje zmluva s dodávateľom počítačového vybavenia pre Vaše ministerstvo. Ako zvyčajne budete členom komisie, ktorá rozhodne o víťazovi výberového konania.

Otázky:

1. Ako by ste posúdili situáciu – existuje v danej situácii konflikt záujmov?
 2. Uveďte argumenty, prečo podľa Vás existuje / neexistuje konflikt záujmov. Ako by ste situáciu riešili?
- Tí z vás, ktorí nám zašlú odpovede spolu s argumentmi na ctibor.kostal@vlada.gov.sk do 27.9.2018, budú zaradení do súťaže o zaujímavé knihy.

Vysvetlenie a odpoveď nájdete od 28.9.2018 na našej webstránke v časti newsletter:

<http://radaprestatnuzbu.vlada.gov.sk/newsletter/>

Výsledky dotazníka o etike - Časť I.

V Rade pre štátnu službu (ďalej Rada) sme spracovali výsledky dotazníkového prieskumu o etike medzi štátnymi zamestnancami, ako aj informácie získané zo služobných úradov k téme etiky. Aj s ich využitím pripravujeme Etický kódex, ktorý bude plošne platiť pre všetkých štátnych zamestnancov.

Dotazníkový prieskum prebiehal v mesiacoch máj až jún 2018, pričom sme získali celkovo 5827 odpovedí, z toho momentálne pracujúcich v štátnej službe bolo 5781 respondentov, čo reprezentuje viac ako 15% štátnych zamestnancov.

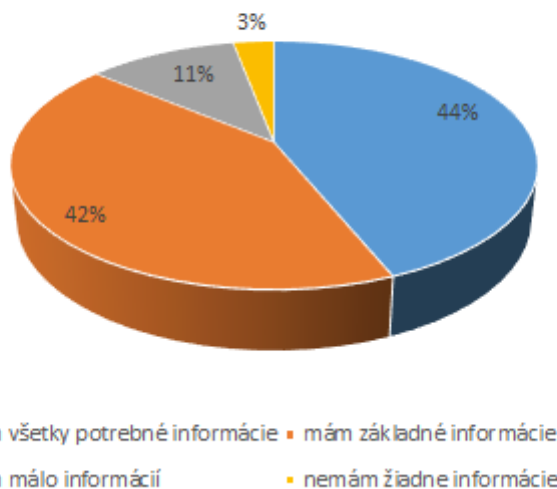
Aká je informovanosť o etike? Oslovili sme 52 služobných úradov s otázkou, či majú etický kódex. Kladnú odpoveď dalo 19 z nich. Veľmi málo z nich však s kódexom aj pracuje.

Väčšina respondentov v dotazníku pre štátnych zamestnancov uviedla, že má aspoň základné informácie o etike a etických požiadavkách na správanie štátneho zamestnanca (mám všetky informácie 42%, mám základné informácie 44%). Pri špeciálnych otázkach však odpovede ukazujú, že zamestnanci nevedia posúdiť komplexnosť etickej problematiky - čo všetko patrí do etiky a čo nie. Naopak, niektoré nimi uvádzané oblasti s etikou súvisia iba okrajovo, ako napr. etiketa, diplomatický protokol.

Závažným zistením je, že **štátni zamestnanci nevedia ako postupovať, keď majú podozrenie na neetické správanie**. Iba tretina respondentov uviedla, že má všetky informácie o tom, ako majú postupovať, ak by mali podozrenie na neetické správanie na pracovisku. Ako chceme riešiť etiku, keď väčšina nevie čo robiť a aké sú postupy? Aj preto je potrebné tému otvárať a pripraviť systém etických školení a poradenstva.

Veci nepomáha ani to, že štátni zamestnanci sú málo informovaní o riešení prípadov neetického konaní na ich úradoch, keď výrazne prevládali odpovede "neviem". Väčšina štátnych zamestnancov nevie, či neetické konanie bolo prejednané, potrebané, prebehla diskusia s nadriadenými, prijali sa opatrenia, aby sa porušovaniu zabránilo. Tu vzniká potreba rozvíjať schopnosti riadiacich pracovníkov pracovať s témou etiky a etických problémov. Výsledky ukazujú, že to zamestnanci aj očakávajú.

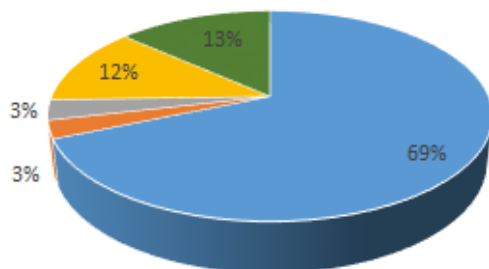
1. Máte dostatok informácií o etike a etických požiadavkách na správanie štátneho zamestnanca?

Takmer 70% respondentov uviedlo, že informácie o etike získali po prijatí do štátnozamestnaneckého pomeru, kedy boli oboznámení s etickým kódexom, 13% získalo informácie z iných zdrojov mimo služobný úrad (napr. internet, články, konferencie). Iba 3% absolvovali po prijatí do služobného pomeru etické tréningy a ďalšie 3% uviedli, že počas štátnej služby pravidelne absolvovali etické školenia. Tieto informácie ukazujú, že etika v slovenskej štátnej službe je v plienkach. Etika sa chápe skôr ako formálny akt prijatia etického kódexu a oboznámenia s ním štátnych zamestnancov, ale nepracuje sa s ním, napr. minimálne sa riešili porušenia kódexu a realizovali tréningy.

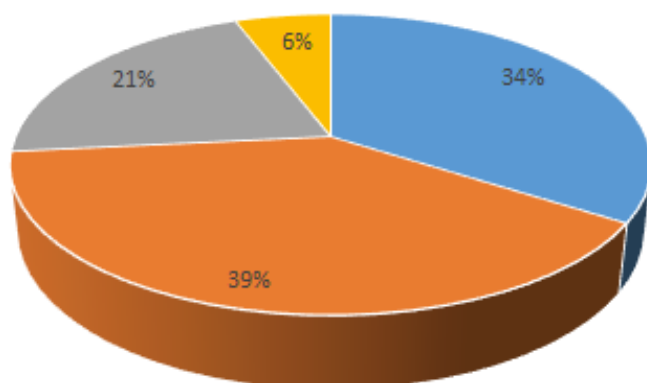
Na to, aby sa téma etiky stala pevnou súčasťou fungovania štátnej služby je potrebné, aby etický kódex bol monitorovaný, komunikovaný, vyhodnocovaný a rozvíjaný. Po prijatí kódexu je potrebné so zamestnancami komunikovať a diskutovať, sledovať ako sa kódex uplatňuje, aké oblasti sú problematické, čo by bolo potrebné spresniť, vylepšiť, čo zapracovať do etických školení.

1a. Ak ste v prechádzajúcej otázke označili, že máte všetky alebo základné informácie, prosím uveďte, z akých zdrojov ste ich získali. Ak ste v prechádzajúcej otázke označili, že máte málo alebo žiadne informácie, otázku preskočte.

- po prijatí do štátnozamestnaneckého pomeru som mal(a) povinnosť oboznámiť sa s etickým kódexom
- po prijatí do štátnozamestnaneckého pomeru som absolvoval(a) etický tréning/školenie
- počas pôsobenia v štátnej službe som pravidelne absolvoval(a) etické školenia
- Informácie som získal(a) od kolegov (napr. pri neformálnych diskusiách)
- Informácie som získal(a) mimo služobný úrad (napr. internet, články, konferencie, známy)

2. Ak by ste mali podozrenie o neetickom správaní Vašich nadriadených alebo spolupracovníkov, viete, ako máte postupovať?

- áno, mám všetky informácie
- mám len čiastočné informácie
- neviem ako postupovať
- nie, žiadne postupy v našej inštitúcii nie sú stanovené

Zaujímalo nás čo najviac vplýva na rozvoj etiky, respondenti mali posúdiť vplyv kľúčových faktorov. Za faktory, ktoré majú zásadný vplyv na etické konanie a rozhodovanie považujú najmä etické správanie nadriadených (36%), kultúru dodržiavania etických zásad v celej spoločnosti (34%), ochranu nahlasovateľov neetického a nezákonného konania (29%). Prijatie etického kódexu považuje za zásadné iba 11% respondentov.

Za faktory, ktoré naopak majú zásadný vplyv na oslabovanie motivácie zamestnancov správať sa eticky, respondenti považujú najmä správanie nadriadených (41% respondentov), spoločenskú klímu a správanie sa lídrov a predstaviteľov verejného života (36%), obavu, že budú za upozornenie na neetické správanie potrestaní (33%), nedôveru v nadriadených, aby sa nich obrátili ak majú podozrenie na neetické správanie (26%), obavu, že budú po upozornení na neetické správanie negatívne vnímaní kolegami, správanie kolegov (25%).

Zistenia z dotazníka potvrdzujú skúsenosti zo zahraničia a odporúčania medzinárodných organizácií, že **nestačí iba prijať etický kódex. Kľúčovú pozornosť je potrebné venovať etickej infraštruktúre, teda nástrojom a postupom, ktoré budú obmedzovať nežiadúce správanie a vytvárať motiváciu pre etické konanie a rozhodovanie.** Teda riešiť na koho sa môžu štátni zamestnanci obrátiť, ak majú etickú dilemu, komu majú nahlásiť podozrenie na porušenie etického kódexu, aké opatrenia má služobný úrad prijať, ak zamestnanec oznámi konflikt záujmov, prípadne ako sa bude riešiť disciplinárna zodpovednosť.

Preto Rada navrhuje v Etickom kódexe upraviť nielen etické zásady, ale aj postupy oznamovania a riešenia porušení kódexu, aby zamestnanci, ako aj verejnosť vedeli ako postupovať. Bez nich existuje riziko, že aplikácia kódexu bude formálna, bez reálneho dopadu na správanie zamestnancov a zmenu kultúry organizácie.

Pokračovanie článku o výsledkoch dotazníka o etike pre štátnych zamestnancov nájdete v ďalšom čísle.

Aktuality

Zástupcovia Rady pre štátnu službu sa 28. augusta 2018 zúčastnili prezentácie prostredníctvom videohovoru na tému etiky v štátnej službe, konkrétne so zástupcami US Office of Government Ethics (OGE) a ministerstva zahraničných vecí USA. Americký systém si zakladá na kvalitnej vnútornej komunikácii, ktorá poskytuje poradenstvo v oblasti etiky pre štátnych zamestnancov. Každý zamestnanec pri nástupe absolvuje etický tréning, tie prebiehajú väčšinou formou online vzdelávania a testovania. Vzdelávanie je pravidelné (min. raz do roka). Samotná OGE predstavuje najvyššiu inštitúciu, zjednocuje výklad a poskytuje stanoviská k etickým otázkam, trénuje etických poradcov na jednotlivých inštitúciách a je s nimi v kontakte. Viac na stránke Rady: <https://bit.ly/2O5hCrY>

Slovensko.Digital organizovalo 3.júla 2018 diskusiu na tému zavádzania etických kódexov v štátnom IT.

Členka Rady Daniela Zemanovičová predstavila koncept etického kódexu, ktorý Rada pre štátnu službu pripravuje, ako aj vnímanie prínosu etického kódexu služobníkmi úradmi a štátnymi zamestnancami, ktoré Rada pre štátnu službu získala z prieskumu medzi oslovenými služobníkmi úradmi a z dotazníka pre štátnych zamestnancov. Z diskusie vyplynulo, že pre dodržiavanie etických princípov je kľúčový nielen dobre koncipovaný etický kódex, ale najmä jeho implementácia a záruky dodržiavania v praxi. Videozáznam z diskusie nájdete tu:

<https://www.youtube.com/watch?v=oTzftLbUIA>

Členovia Rady pre štátnu službu sa stretli s členmi Výboru NR SR pre sociálne veci. Stretnutie sa uskutočnilo 20.júna 2018. Členovia Rady predstavili činnosť Rady pre štátnu službu a aktuálne riešené otázky. Diskusia na stretnutí sa zamerala na prípravu Etického kódexu štátneho zamestnanca a ďalšie oblasti spolupráce.

Prvý úradnícky festival sa uskutočnil 2.júna 2018 v Bratislave. Cieľom podujatia organizovaného Klubom úradníkov dobrej vôle a Transparency International SR bolo priniesť námety na skvalitnenie a rozvoj úradníckej práce. Predstavitelia Rady pre štátnu službu predstavili Radu zodpovedali otázky o kompetenciách Rady pri dohľade nad princípmi štátnej služby, etike a budovaní dôvery v štátnu službu. Pre Radu pre štátnu službu sú podobné stretnutia dôležitým zdrojom informácií a umožňujú jej zacieliť odborné aktivity na najaktuálnejšie témy v štátnej službe. Informácie o podujatí nájdete tu: <https://www.facebook.com/priatelikaKUDV/>

V dňoch 22.- 23.marca 2018 organizovala Európska Komisia v Bruseli konferenciu „Kvalita verejnej správy – čo sme sa naučili, čo vieme robiť lepšie“.

Na podujatí predstavila správu, podľa ktorej v systémoch verejnej správy členských štátov existujú výrazné rozdiely podmienené štátnym systémom, historickým kontextom a politickou situáciou. Tieto okolnosti zohrávajú významnú rolu aj pri reformách verejnej správy. S kategóriami zozbieraných dát a závermi obsiahnutými v štúdiu bude Rada ďalej pracovať, napr. pri vypracovaní každoročnej správy o stave štátnej služby v SR. Výskumnú správu a ďalšie podklady z konferencie (v angličtine) nájdete tu: <https://bit.ly/2zWkMMj>

Zaujímavé odkazy

Výška miezd v štátnej i verejnej službe je dlhodobo diskutovaná téma. Viac sa dočítate tu: <https://bit.ly/2oAFIFp>
V tejto súvislosti zaujala nová analýza INEKO poskytujúca prehľad plátov v regulačných, kontrolných a justičných inštitúciách. Viac tu: <https://bit.ly/2Mla55a>

Rozvoj analytických jednotiek na ministerstvách a ich pôsobenie v prostredí, ktoré historicky podlieha politickému cyklu skúmali M. Sedlačko a K. Staroňová. Ich akademickú prácu si môžete v angličtine prečítať tu: <https://bit.ly/2NdhOs7>

Etickým dilemám sa v živote, ani v práci nevyhneme. Transparency International Slovensko pripravilo školiace materiály pre úradníkov so zameraním na etiku a riešenie etických problémov.

Ak máte záujem sa o téme viac dozvedieť a otestovať sa v riešení etických dilem, tu nájdete základné informácie: <https://bit.ly/2PZTPv2> . Ak chcete tému etiky rozvíjať na vašom pracovisku, sú k dispozícii aj školiace materiály. Nájdete ich tu: <https://bit.ly/2Q17GBq>

V Česku je na pretrase novela zákona o štátnej službe. Už pred letom schválila vláda novelu, ktorá sa ale nepozdáva Európskej komisii.

Vláda tvrdí, že „Zmena služobného zákona by měla podle vlády v demisi otevřít státní správu odborníkům ze soukromého sektoru a usnadnit odvolávání úředníků na základě nového systému hodnocení.“

EK je znepokojená s: „...možností odvolání státních úředníků na základě dvou služobních hodnocení v rozmezí 40 dnů a zbavení vedoucích pracovníků možnosti podat námitku proti služobnímu hodnocení.“

Viac sa dočítate tu: <https://bit.ly/2Cfb2hi> a tu: <https://bit.ly/2NdpudZ>

V budúcom čísle sa môžete tešiť na ďalšie výsledky dotazníka k etickému kódexu / tému princíp politickej neutrality / nový prípad na riešenie /